

“Semendivabrik” ja sõjakooli mõök

INNA GRÜNFELDT
inna.grynfeldt@ajaleht.ee

Tartus Oskar Lutsu majamuuseumis avatud näitus “Jüri Parijõgi. Mäng ja tõsielu” tutvustab virulasest kirjanikku, kes pühendus lastele ja noortele.

Jüri Parijõgi oli õpetaja, kooliuuendaja ja esimene eesti päris lastekirjanik, kuigi tema 1926. aastal ilmunud jutukogu “Semendivabrik” ei peetud algul lastekirjanduseks. 9. juulil möödub 75 aastat Jüri Parijõe surmast Tartu vanglas NKVD massimõrva ohvrina.

Näitusel eksponeeritud Parijõe ilukirjanduslikud teosed, õpikud ja esemed kuuluvad Aivi Parijõe erakogusse. Väljapaneku avamisel rääkis Aivi Parijõgi lugusid oma vanalellest ning esitles ühte ainult näituse avamise puhuks kohale toodud haruldast eset – Jüri Parijõele kuulunud mõõka.

Aivi Parijõgi jutustas, et aastal 1915 mobiliseeriti Jüri Parijõgi Venemaale sõjaväkke. Esimese maailmasõja lahing-

gutsooni sattus ta kahel korral Rumeenias ja otsesest lahingutegevusest osa ei võtnud. “Mitmes tagavarapolgus teenides tuli õpetada nooremaid soldateid. Ka lugema ja kirjutama näiteks. Seda ta ise pidaski ainukeseks oluliseks teoks sõjaaastail. Aga ta avaldas ka ise soovi õppida ja lõpetas 24. juulil 1917 Gori sõjakooli lipnikuna. Seal mõök pärinebki,” selgitas ta.

Aastakümneid oli mõök varjul Kunda külas Urikivi talus leivaahju ja seina vahel. “Lapsed ei teadnud sellest igaks juhuks midagi. Kui minu isa leivaahju lammutas, oli mõõga tupp juba sedavõrd roostetanud, et pudenes tükkideks. Ka mõök ise vajanuks restaureerimist,” meenutas Aivi Parijõgi.

Ülikoolis õppides tõi neiu mõõga kodunt Tartusse, et see restaureerijale viia. “Hoidsin mõõka Pälsoni ühikatoas oma voodi all. Samas kohas hoidsime toakaaslastega ka taarat,” nimetas naine. Kui neid mitu kotti kokku sai, oli taara viimiseks poiste abi tarvis.

“Mäletan, et kord leidis tulevane rahvakirjanik Andrus Kivirähk “taarapäeval” voodi alt Parijõe mõõga. Nii me Pälsoni ühikast Riia mäe toidupoe juures asuvasse taarapunkti läksimegi, et kõige ees sammus Kivirähk mõõgaga vehkides, siis tulid teised poisid kilisevate spordikottidega ja protsessiooni lõpetasid itsitavad tüdrukud. Ei tea, kas Andrus ise sellist rongkäiku mäletab. Mitte sellepärast, et oleksime mittemäletamise seisundis ringi liikunud, aga üheksakümnendad olid tõesti sellised, et igasse päeva jagus värvikaid juhtumisi. Tagantjärele tundub see kuidagi naljakas kokkusattumus, et kaks äärmiselt rahumeelset inimest on hoidnud käes ühte ja sama mõõka, üks mees on kirja pannud muinasjutu “Jutt mehest, kes teadis ussisõnu” ja teine romaani “Mees, kes teadis ussisõnu”.”

Näitus keskendub kirjanikule ja õpetajale tema elu ja loometee keskpaias. Õpetajana töötas Parijõgi algul Virumaal ja 1929. aastast Tartus. Jüri Pa-

rijõelt on ilmunud rohkesti päevakajalist publitsistikat, kirjandusteoreetilisi artikleid ja arvustusi, pedagoogilisi lühuurimusi ja vaatlusi. Ta on olnud ajalo- ja kodulooõpikute autor ning lugemike kaasautor. Oma teoste ainese leidis Parijõgi nii kutsetööst kui lapsepõlvepaikadest põhjarannikul. Temalt on ilmunud lasteproosat, reisikirju ja merejutte. Kirjaniku loomingus elavad poisid-tüdrukud oma igapäevast elu. Nad teevad kaasa kõigis vanemate töödes ja toimingutes. Laste mängudes väljendub 20. sajandi külaolustik.

1935. aastal Õpilaslhelele antud intervjuus nimetab kirjanik, et lapsepõlves oli teda esmalt köitnud hoopis meremehe amet. Esimene mereteemaline jutustus “Laevapoiisi päevilt” ilmus kirjaniku sulest 1927. aastal.

Näitus, millega koos pakutakse mererehitektuuriaastaga seotud muuseumitunde “Laevapoiisi päevilt” ja “Koduseid talitusi tegemas”, jääb avatuks 31. oktoobrini.

Aivi Parijõgi näitab vanalelle mõõka.